

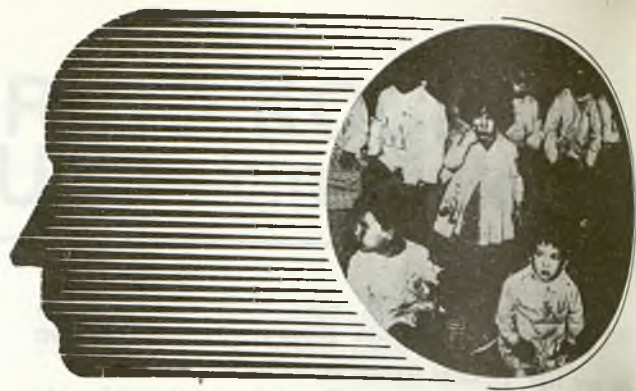
Eliza eta Irakaskuntza Euskal Herrian IRAKASKUNTZA PRIBATUAREN ALDE (1)

Hego Euskal Herriko apezpikuek gutun pastoral garrantziko bat aterea dute. Titulua: "Irakaskuntzaren gaurrengoko arazoak. Problemas actuales de la enseñanza". Euskaraz eta gaztelaniaz. 123 orrialde ditu.

Agiriaren luzeaz gainera, lau apezpiku titularrek eta hiru laguntzaileek izenpetu izanak ondo adierazten digu eman nahi izan dioten garrantzia.

Azaroaren 27an izenpetua da, nahiz eta orain dela aste guti kaleratu izan. Gaurko honetan Gutun pastoralari buruz gogoeta orokor batzu emango ditut. Ondoren alde konkretuagoak aztertu ahal izango ditugu.

EZTABAIDAREN PLAZARA

Garai egokia aukeratu dutela uste dut Apezpikuek. Gaur-gaurkoa eta bizi-bizia da azken hilabeteotan irakaskuntzaren arazoa. Konstituzioaren inguruko eztabaidan, arazorik nagusienetakoa agertzen ari da: zenbait alderdik bere jarrera agertua du; egunkarrietan eta aldizkarrietan eurrez astindu da gai hau; irakasleen elkarteek arazoaren erdi-erdian daudela uste dute, eta zenbait agiri eman ere egin dute: gurasoen elkarteak kezkatuak dabiltz. Hala ere, orain arte ikusi ditugunak zerak dira: deklarazio oso orokorrak edota puntu konkreturen bati buruz pentsakera agertzea. Apezpikuek, ordea, irakaskuntzaren eta hezkuntzaren filosofia oso bat eskaini nahi izan dute. Beste inolako erakundek ez eta alderdi politikok ez du horrenbestekorik egin.

Non dago irakaskuntzaren arazoaren gaurko gakoa? Diktadurak bere gainegitura ideologiko eta tresna estatal bezala erabili izan du irakaskuntza. Demokrazia ernetzen ari den honetan, jokabide eta egitura berriak eskatzen ditu irakaskuntzak. Hezkuntza eta irakaskuntza demokratikoaren arazoa dabil aidean.

Diktadura frankistaren garaian, Eliza pribilegiatua izan da hezkuntzaren eta irakaskuntzaren alorrean, beste hainbat alorretan bezala. Pribilegioa juridikoa eta ideologikoa izan da batez ere. Horregatik aparteko lotura izan dute Estatuak eta Elizak alor honetan. Teorian eta hitzez irakaskuntza estatala eta irakaskuntza pribatua ezberdinak badira eta tirabiran badabilta ere, gertatzez zera gertatu da: eskola pribatua eta estatala berdindu egin direla, edo ia ia. Izan ere, Estatuak goitik eta erditik ezarritako irakaskuntz sistema hestu eta gidatuaren barnean jokatu du eskola pribatuak ere; eskola estatala, berriz, ideologia bakar baten euskarri izan da; alde horretatik bestea bezain pribatu gertatu da.

Horrela, estatala pribatua gertatu da eta pribatua, estatala. Bata nahiz bestea erregimena frankistaren euskarri izan dira. Eta bata nahiz bestea desprestigiaturik geratu dira demokrazia berrirako.

Batek baino gehiagok galdetu ere galde dezake, zernolako aurpegia duen Elizak oraindik irakaskuntza demokratikoaz hitzegiteko, eta inolako itzalik ba ote duen garai berriko hezkuntzak nondik jo behar duen esateko.

Baina irakaskuntza osoa berrerratu nahi den honetan, Elizaren hezkuntz erakundea oso zabaldu-rik dago eta indar handia du, bereziki Euskal Herrian. Eta seguru asko, kultur politikaren mailan ere, oso kontutan edukitzekoa izango da haren jorkabidea. Eliza bere espazio demokratikoaren bila ari da. Bide horretan ulertu behar da gutun hau ere.

Pentsa zitekeen pentsatu ere, alde guztietatik irakaskuntzaren sistema zaharra astintzen ari den honetan, horretan nahasirik ibili den Eliza kokildu egingo zela. Alderantziz kemena ukan du, gai mingarri honekin plazaratzeko. Eskertzekoa da!

Dena dela, gizartearen eta gure Herriaren eztabaida oso gaurko baten plazara apezpikuek beren gutuna atera dutenez, bestelako eritzien artean eztabaidatzeko atera dute, uste dudanez. Eta ez nork bere gelako bakartasunean edota elizen ormen artean bakarrik aztertzeko eta eztabaidatzeko. Gizarte pluralista honetara atera da Eliza ere, bere eritzia ematera. Eta horregatik aldizkari publikoaren plazan aztertzea egokia dela uste dut.

EUSKAL HERRITIK GOGOETAN

Hego Euskal Herriko apezpikuak azken aldian hasiak zaizkigu arazo garrantzitsuenetarikoak elkarrekin aztertzen eta gutun pastoral handienak elkarrekin izenpetzen. Irakaskuntzari buruzko hau ere denek izenpetu dute, eta pentsa daiteke Euskal Herriaren markoa hartu dutela, irakaskuntzaren arazoaren barruti berezi bezala.

Orain dela urte batzu, Gipuzkoako apezpikuek ikastolari buruzko "Liburu zuria" edo, ateratzeko asmoa izan zuten nonbait. Asmotan geratu zen hura. Oraingo honetan zabalagotik heldu diote gaiari Euskal Herriko (hegoaldeko) apezpiku guztiek.

Baina benetan Euskal Herria hartu ote dute hezkuntz- eta irakaskuntz politikaren barruti berezi bezala? Egia esan gutun pastoralean behin eta berriro aipatzen da nola Herri bakoitzaren kultura partikularri egokitu behar zaion irakaskuntza osoa. Eta bide honetatik "ikastolek" aipamen berezia merezi izan dute: "Ez dezagun ahaztu, era honetako planteamenduek garestiegi egin dutela gure artean euskal herriaren historik usuarioari eta kultur balioei leial diren ikastetxeak sortzea eta indartzea, adibidez ikastolak". (67. or.).

Hala eta guztiz ere, ez dut uste gutun pastoral honek, Euskal Herria hezkuntzaren eta irakaskuntzaren kultur barruti espezifiko bezala benetan hartu duenik, are gutiago oinharri bezala jarri duenik. Horixe bera adierazten du ikastola ihesbidez bezala aipatzeak.

Urte luzeegitan zehar irakaskuntza estatala eta Elizarena bat etorri dira euskal kultura eta euskara itozteko. Elizaren eskola pribatuak (eta Unibertsitateak) neurtezineko eta ahantzezineko kaltea egin dio euskal kulturari eta euskarari. Aski ote du, orain, Euskal Herritik eta honentzat hemengo apezpiku guztiek egiten duten gutun batetan, irakaskuntzak kultura partikularrean sustraitu behar duela eta horri erantzun behar diola, hastapen teoriko bezala jartzea? Ez dut uste.

Benetan Euskal Herriarentzako izan nahi bazuen irakaskuntzari buruzko gutun pastoral honek, bi puntu hauk gogoetaren ardatz bezala hartu behar zituela uste dut:

1. Euskal Herriko Elizak Herri horri, beronen kultura-hizkuntzetan, egindako kalte ikaragarria aitortu behar zuen, eta barkapena eskatu. Oso zeharka eta ihesbidez bakarrik egiten dute apezpikuek honelakorik, zera esaten dutenean: "...euskal kulturaganako arreta baztertu duten (sic) zenbait Eliz ikastetxe, honela bide eman ez kultur kolonizapen baten eragile direla zenbaitzuen salakuntzari". Benetan biguna da aitorten hau; eta ia ia ez dakigu jakin, Elizak bere burua salatu ala zuritu nahi duen.

2. Euskal kulturaren eta euskararen errekupe-razioa, Herri honentzat irakaskuntz politikaren abiapuntua dela uste dut. Herriaren kultur integrazioak eskatzen du hori. Eta urte luzeegitan Estatuaren eta Elizaren aldetik egin zaion irainaren ordain bezala ere gutun pastoralek ardatz gisa errekupeazioaren ideia hartu behar zukeen. Baina zoritxarrez ez da gutunean honelakorik sumatzen. Euskal Herriaren testuinguru historikotik kanpo pentsatuta dagoela dirudi, aide honetatik.

Tamalez, aukera on bat galdu du Euskal Herriko Elizak!

Paulo Agirrebaltzategi